

22.11.2024

 iute
ERSO
PEASONSOR

E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

WAGNER/SWENSEN

NIBELUNGI SÕRMUS

SOPRAN
**AILE
ASSZONYI**

TENOR
**MATI
TURI**

BARITON
**TAAVI
TAMPUU**

EMTA
MEESKOOR

EMTA
SÜMFOONIA-
ORKESTER

ERSO

DIRIGENT
**JOSEPH
SWENSEN**

 Epiim

LIVIKO
— anno 1898 —

 NORDAID

RADISSON COLLECTION
TALLINN

NORDIC
CATERING

erso.ee

 CHEMI-PHARM®

 SA TALLINNA
LASTEHAIGLA

 myfitness
world class gym & studio

PAKEND & PRINT
ERSO TALLINNA

iute

ERSO PEASPONSOR

ELAV INSPIREERIV RIKASTAV

Eesti muusikat viivad üheskoos maailma ERSO ja fintech lute

ERSOga on võimalik koos kasvada.
Meid seob otsing ja inspiratsioon.
Nii ERSO kui ka lute püüdleavad alati
tiptaseme poole.

- TARMO SILD
lute juht ja kaasasutaja

E · R · · O

NIBELUNGI SÕRMUS

AILE ASSZONYI sopran
MATI TURI tenor
TAAVI TAMPUU bariton
EMTA meeskoor
EMTA sümfooniaorkester
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Kontsertmeister Mari Poll
Dirigent JOSEPH SWENSEN

kell 18 – eelkontsert

Richard Wagner (1813—1883)

Polonees D–duur, WWV 23 (1832)

Esitavad Kärt Ruubel ja Kadri–Ann Sumera. Richard Wagnerist räägib kirjanik Loone Ots.

kell 19 – sümfooniakontsert

AILE ASSZONYI sopran — Sieglinde ja Brünnhilde

MATI TURI tenor — Siegmund ja Siegfried

TAAVI TAMPUU bariton — Wotan ja Hagen

EMTA meeskoor

EMTA sümfooniaorkester

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Kontsertmeister Mari Poll

Dirigent JOSEPH SWENSEN

Richard Wagner (1813—1883) / Joseph Swensen (1960)

„Sõrmuse odüsseia“ („Ring Odyssey“, 2020/2024)

Stseenid ooperist „Reini kuld“:

Eelmäng — Reini tütarde laul

*Alberich ütleb lahti armastusest, haarab kulla, põgeneb ning
sepistab sõrmuse*

Valhalla, jumalate kindlus

Wotan ja Loge laskuvad Nibelheimi

Donner kutsub esile äiksetormi, mis valgustab Valhalla

Stseenid ooperist „Valküür“:

Eelmäng ja äikesetorm

Siegmundi ja Sieglinde armastusduett

Kevad järgneb talvetormile — Siegmund saab oma nime ja mõõga

*Il vaatuse eelmäng — Wotan ja Fricka vaidlevad Siegmundi
amoraalsuse üle*

*Valküüride lend ja võitlushüüded — Brünnhilde ja valküürid toovad
surnud kangelaste hinged Valhallasse*

Wotani kurbus Brünnhildest loobumise pärast, ta kutsub Loge, et süüdata tuli mäekoopa ette, mille sügavuses Brünnhilde saab uinuda
Wotani kuulutus: „Kes kardab mu oda, ei tohi sellest tulest mööda minna. Vaid vapraim kangelane saab Brünnhilde vabastada“

vaheaeg

Stseenid ooperist „Siegfried“:

Eelmäng — Hiiglase koopas

Siegfried ja metsalind

Siegfried võitleb draakoniks moondunud Fafneriga ja tapab ta

III vaatuse eelmäng

Brünnhilde võtab vastu Siegfriedi armastuse („Igavesti sinu“) ja kiidab jumalaid

Stseenid ooperist „Jumalate hukk“:

Proloog: Päikesetõus

Siegfriedi ja Brünnhilde armastusduett

Proloog: Brünnhilde palub Siegfriedi nende armastust meeles pidada

Hagen kutsub Gibichungi vasallid sõtta

III vaatuse eelmäng — Reini tütred keelitavad Siegfriedi kulda neile tagasi andma

Hagen tapab Siegfriedi

Siegfriedi surm ja leinamarss

*Brünnhilde võtab Siegfriedi käest sõrmuse ja laseb püstitada tuleriida
Brünnhilde eneseohverdus, maailm hakkub tules ja Reini voogudes*

Kontserdist teevad otseülekanne Klassikaraadio ja ERSO TV (erso.tv), salvestisi saab ka järelkuulata ja –vaadata.

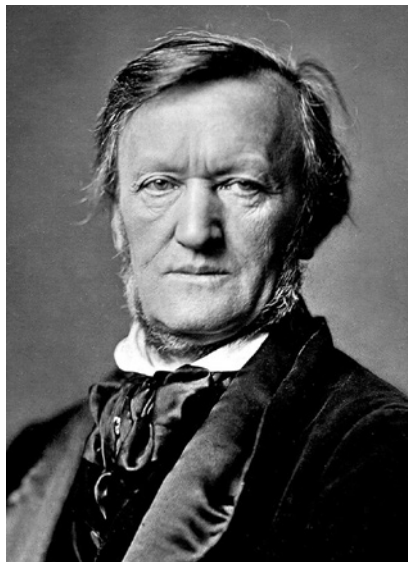
Richard Wagner on üks muusikaloo mitmekülgsemaid ja vastuolulisemaid figuure: helilooja, dirigent, muusikakirjanik, filosoof, poliitiline opositsionäär ja kuninga soosik. 1848. aastal võttis ta Dresdenis osa maiülestõusust ning pagendati Saksamaalt. Tollal Dresdeni öukonnateatris kapellmeistrina tegutsedes hakkas ta kavandama tetraloogiat „Nibelungi sõrmus“ („Der Ring des Nibelungen“). Tema esialgne plaan oli luua kangelasoper „Siegfriedi noorus“ ja seejärel teine nimikangelasega seonduv muusikaline draama „Siegfriedi surm“. Veerandsajandi jooksul kasvas algsest ideest välja nelja õhtut täitev tetraloogia „Nibelungi sõrmus“.

1849. aastal kirjutas Wagner artikli „Tuleviku kunstiteos“ („Das Kunstwerk der Zukunft“), milles ta sõnastas oma *Gesamtkunstwerk*'i — sünteetilise, kõiki kunstiliike ühendava lavateose kontseptsiooni. Aastail 1850—1858 tegeles helilooja peamiselt oma esteetilis-filosoofiliste vaadete korrastamise ja sõnastamisega ning „Nibelungi sõrmuse“ tekstide kirjutamisega. See oli tema elus rahutu aeg. Wagner viibis Pariisis, Veneetsias, Luzernis ja Zürichis ning alustas ooperi „Tristan ja Isolde“ komponeerimist. 1861. aastal sai helilooja amnestia ning naasis Saksamaale, kus jätkas tööd „Nürnbergi meisterlauljate“ („Die Meistersinger von Nürnberg“) viimistlemisega. Otsustava pöörde tõi Wagneri ellu 1864. aasta, mil ta kohtus Baieri noore kuninga Ludwig II-ga, kellest sai tema tulihingeline imetleja ja materiaalne toetaja. 1872. aastal pandi nurgakivi ainulaadsele, tänaseni tegutsevale Bayreuthi ooperimajale. 1876. aasta augustis etendus seal esimeste pidumängude raames tervikuna kaks aastat varem valminud tetraloogia „Nibelungi sõrmus“. 1882. aasta augustis jõudis lavale tema viimane ooper „Parsifal“. Richard Wagner suri 1883. aastal Veneetsias.

Wagneri mõju 19. sajandi lõpu kultuurile oli kaugeleulatuv. Tema enese kirjutatud ooperitekstid olid kõrge kirjandusliku väärtusega, neid uurisid nii kirjandusteoreetikud kui ka luuletajad-sümbolistid (Baudelaire, Mallarmé, Verlaine, Maeterlinck). Tema looming leidis muusikas hulganisti jälgendajaid.

Oopereid on Wagneril kokku 13 ja neid võib jagada kolme rühma: varased ooperid („Haldjad“, „Armukeeld“, „Rienzi“) järgivad veel itaalia ooperi traditsiooni. Reformieelsed („Lendav hollandlane“, „Tannhäuser“, „Lohengrin“) kannavad rahvusromantismi pitsert. Eriline koht Wagneri loomingus kuulub ooperile „Tristan ja Isolde“, mis on otseselt seotud Schopenhaueri filosoofiaga. Selle teosega ületab Wagner kõige jõulisemalt romantilise harmoonia piirid ning rajab teed 20. sajandi uutele suundadele. Reformooperites viis ta ellu oma kunstilised taotlused.

Tetraloogia „Nibelungi sõrmus“ osadega „Reini kuld“, „Valküür“, „Siegfried“ ja „Jumalate hukk“ sündis aastatel 1848–1874. Monumentaalse epopöa lähteallikaiks on Skandinaavia eepos „Edda“, saksa rahvajutud, legendid, keskaegne eepos „Nibelungide laul“ ning vanakreeka draamade motiivid. Ajalooline ja mütoloogiline materjal on esitatud kaasaegse filosoofia valguses. Tee „Reini kullast“ „Jumalate hukuni“ on võrreldav teekonnaga vete- ja maasügavusest kõrgmäestikku. Tetraloogia 34 tegelase hulka kuuluvad jumalad: peajumal Wotan, maa- ja tarkusejumalanna Erda, igavese nooruse ja ilu jumalanna Freia, pereväärtuste kaitsejumalanna ning Wotani naine Fricka, tulejumal Loge, äikesejumal Donner, kevade- ja päikesejumal Froh ja saatusjumalannad nornid. Edasi nibelungid — kääbused Alberich ja Mime, kes sepitsevad maasügavuses sõrmust. Hiiglased Fasolt ja Fafner, kes ehitavad jumalatele mägedes kõrguva lossi Valhalla ning kes sõrmuse nimel tapetakse. Inimesed — Siegmund, Sieglinde ja Siegfried, Hagen, Hunding, Gunther ja Gutrune. Reini tütrede, kes jõe põhjas iidsetest aegadest kulda valvavad. Ning valküürid, nende hulgas ka Wotani lemmiktütar Brünnhilde — õhuvarustes imelistel ratsudel sõitvad näitsikud, kes langenud kangelasi Valhallasse viivad. Hukatust toov võitlus käib siin kulla, sõrmuse ja võimu pärast.

Richard Wagner

Tetraloogia kolmanda osa nimikangelane Siegfried, Wotani inimlapsesest pojapoeg, on Wagneri jaoks tulevikuinimese ideaalkuju, kellele peajumal on pannud suured lootused. Ent Siegfried ei suuda astuda kulla, võimu ja needuse vastu ning ta hukkub nibelung Alberichi poja Hageni käe läbi. Tetraloogia keskseks tegelaseks tõuseb valküür Brünnhilde — Wotani ja Erda tütar, kes oma ennastohverdava armastusega Siegfriedi vastu järgneb kangelasele leekidesse, et ühineda temaga surmas. Loo lõpplahendusele viitab ka tetraloogia pealkiri — jumalateriik hukkub leekides.

Ligi 16 tundi kestvas tetraloogias on 20 puhtorkestraalset eel- ja vahemängu kestvusega umbes tund ja 15 minutit. Nelja ooperi muusikalise

arengu aluseks on juhtmotiivid, ühtekokku üle saja muusikalise sümboli. Neis leiavad hellilise peegelduse maailma ürgelemendid. Vesi — Reini võimas vool, mille põhjatus sügavuses peitub kuld. Maa, mille põues sepistavad nibelungid kullast sõrmust — võimu sümbolit, mille jumalad neilt kavalusega ära võtavad. Õhk, mille avarustes lendavad valküürid. Mets — nii süngeid saladusi varjav kui ka romantilist linnulaulu ja päikesepaistelist idüllilist pakkuv paik. Ning tuli, mis puhastab lõpuks sõrmuse needusest. Oma iseloomulikud juhtmotiivid on nii tegelastel, loodusnähtustel, tunnetel kui ka esemetel, nende seas Wotani, Siegfriedi, Brünnhilde, nibelungide, Reini tütarde, valküüride, kulla, sõrmuse, mõõga, armastuse, needuse ja lunastuse motiivid — kui nimetada siin vaid mõningaid.

Oma orkestristiili kujundamisel olid Wagnerile eeskujudeks ooperi vallast Christof Willibald Gluck ja Carl Maria von Weber ning 19. sajandi moodsa orkestratsiooni kõige olulisem alusepanija Hector Berlioz. Wagner tõi tetraloogiasse hiigelkoosseisuga sümfooniaorkestri, mida ta rikastas eelkõige vaskpillidega. Orkestrisse ilmusid uued instrumendid: bass- ja kontrabasstuuba, basstromboonid ja –trompetid, moodsamad ventiilidega metsasarved, mille partiid nõuavad mängijailt ülivirtuoosset tehnikat. Spetsiaalselt tetraloogia orkestri jaoks laskis helilooja valmistada erilised pillid, nn Wagneri tuubad, mis tämbriliselt pakuvad sulamit metsasarvest ja tenortromboonist, madalas registris ka tuubast. Wagner oli tollal Pariisis tegutsenud Adolf Saxi töökojas valmistatud pillide austaja, helilooja tihe koostöö ja väga täpsed nõudmised vaskpillide osas inspireerisid instrumente täiustama mitmeidki saksa pillimeistreid. Eriliste heliefektide saavutamiseks lisas Wagner partituuri ka nn mittemuusikalised instrumendid, nagu sepaaladid, lehmakellad, äikese- ja tuulemasina. Tema orkestrikõla on peenelt, kohati kammerlikult diferentseeritud, tämbririkkuses illustreeriv ja maaliline.

Mitmete Wagneri ooperite eelmängud on populaarseks saanud iseseisvate kontsertpaladena — nende seas „Rienzi“, „Lendva hollandlase“, „Tannhäuseri“, „Lohengrini“, „Tristani ja Isolde“ ning „Nürnbergi meisterlauljate“ eelmängud (avamängud). Tetraloogia „Nibelungi sõrmus“ osade eel- ja vahemängud on inspireerinud mitmeidki dirigente neist iseseisvaid orkestrisüite kokku panema. Esimene neist oli legendaarne Otto Klemperer, kes 1960. aastal tõi Londoni Kingsway Hallis publiku ette tetraloogia kuuest tuntumast orkestrinumbrist koostatud versiooni pealkirjaga „Sõnadeta sõrmus“. Leopold Stokowski salvestas 1967. aastal Londoni Sümfooniaorkestriga oma tsükli „Orchestraalsed meistriteosed „Nibelungi sõrmusest““ („Orchestral Masterpieces From „The Ring of the

Nibelung“). Enim on esitatud dirigent Lorin Maazeli versiooni „Sõnadeta sõrmus“ aastast 1987. Edasi järgnesid hollandlase Hank de Vliegeri versioon „Sõrmus. Orkestraalne seiklus“ („The Ring. An Orchestral Adventure“) aastast 1991 ning Friedemann Dressleri „Sümfooniline sõrmus“ aastast 2013.

Aastal 2023 jõudis esmakordselt publiku ette Joseph Swenseni tsükkel „Sõrmuse odüsseia“ alapealkirjaga „Nibelungi sõrmuse antoloogia“ sopranile, tenorile, bass–baritonile, meeskoorile ja orkestrile. Swensen on partituuri tiitllehele lisanud read:

„Tahaksin avaldada tänu ja imetlust Lorin Maazelile ja Friedemann Dresslerile. Nende lühemad, vaid orkestrile mõeldud versioonid „Sõrmuse“ muusikast olid mulle pidevaks teabe-, kindlustunde- ja inspiratsiooniallikaks. Ilmselgelt on minu „Sõrmuse odüsseia“ neist täiesti erinev, sest nagu Wagneri originaal, on see peamiselt vokaalteos, mis sisaldab ka palju rohkem muusikat neljast ooperist kui ükski eelmine versioon ja kestab umbes sama kaua kui Maazeli ja Dressleri versioonid kokku.“

Plaadifirma Alpha Classics 2024. aasta veebruaris välja antud CD bukletile on Swensen kirjutanud: „Kui Wagner kirjutanuks kusagil paralleeluniversumis pigem sümfoonia kui kuueteisttunnise „Sõrmuse“, võiks see tegelikult meenutada minu „Sõrmuse odüsseiat“.“ Ta jätkab samas, et ühe „Tristani ja Isolde“ etenduse ajal ilmutanud Wagner end talle ootamatult kui unistaja, täis „alandlikkust, õrnust, haavatavust ja suuremeelsust“. „Minu pühalik lubadus Wagnerile oli, et peale aeg–ajalt ilmuva soolotimpanipõrina, mis tähistab aja kulgemist, ei muutnud ega lisanud ma ühtegi nooti. See on tema meistriteos,“ lisas Swensen.

Joseph Swensen on tetraloogia eel- ja vahemängudele lisanud kuus vokaaliga seotud osa: Sieglinde ja Siegmundi armastusdueti, Wotani stseeni kaljukoopas uinunud Brünnhilde ümber tulemüüri süüdates, stseeni Siegfriedi ja metsalinnuga, Hageni lahingukutse ja vasallide kooristseeni, Brünnhilde ja Siegfriedi armastusdueti ning Brünnhilde monoloogi tetraloogia lõpustseenist.

Kontserdi kavalehes on võimatu avada hiigeldraama mitmekihilist sündmustikku, kuid ka ilma kirjandusliku programmita suudab muusika viia kuulaja tetraloogia sündmuste atmosfääri ning Wagneri orkestratsiooni kõlarikkusesse. Joseph Swenseni sõnastatud süüdi osade pealkirjad sel kujul, nagu nad on kirjas plaadilbukletil, leiata kavalehe algusest (lk 4–5).

Maia Lilje

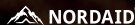
E · R · S · O

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

ERSO
PEASPONSOR

LIVIKO
— anno 1898 —

RADISSON COLLECTION
TALLINN

NORDIC
CATERING

HIILGAV OBOE

Haydn ja Brahms

FRANÇOIS
LELEUX
OBOE
ERSO

13 | DETSEMBER
ESTONIA KONTSERDISAAL
2024

STRAUSS
HAYDN
BRAHMS

erso.ee

CHEMI-PHARM®

myfitness
motolüki, spordi ja tervise

PAKEND & PRINT
ESOTRÜKKIKESKUS

AILE ASSZONYI on eesti draama- ja laulmine sopran. Ta on õppinud laulmist Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, Amsterdami Madalmaade Ooperistuudios ja Itaalias Carlo Bergonzi eraakadeemias. Ta on pälvinud laureaadi tiitli kuninganna Elisabethi nimelisel konkursil Belgias (2004) ning mitmeid teisi olulisi preemiaid, nendest viimati Eesti Kultuurkapitali Helikunsti sihtkapitali aastapremia (2023).

Eesti Filharmoonia Kammerkoori ridades lauljateed alustanud Asszonyitegi omaooperidebüüdi Despinana Mozarti ooperis „Così fan tutte“. Enne dramaatilise repertuaari juurde pöördumist on

Aile Asszonyi © Marie Cécile Thijs

laulnud ta rolle, nagu Adina Donizetti „Armujoojis“, Maria Donizetti „Maria Stuardas“, miss Jessel Britteni „Kruvipöördes“, Armida Haydni „Armidas“, Giovanna Verdi „Giovanna d’Arcos“, Fiordiligi Mozarti „Così fan tutte“, Angelica Puccini „Õde Angelicas“, Rosalinde Johann Straussi „Nahkhiires“, Amelia Verdi „Maskiballis“, donna Elvira Mozarti „Don Giovanni“, Violetta Verdi „La traviatas“, Mimì Puccini „Boheemis“, Marguerite Gounod’ „Faustis“, naine Erkki-Sven Tüüri „Wallenbergis“, Manon Puccini „Manon Lescaut’s“, Liza Tšaikovski „Padaemandas“ ja Aida Verdi „Aidas“.

Aile Asszonyi on osalenud mitmetel maailmaesiettekannetel, nende seas serbia helilooja Isidora Žebeljani ooperid „Zora D“ ja „Dve glave i devoijka“ ning Sofia Gubaidulina oratoorium „Über Liebe und Hass“.

Praegu on tema repertuaaris rollid, nagu Venus/Elisabeth (topeltroll, Wagneri „Tannhäuser“), ema (Dallapiccola „Vang“), naine (Hindemithi „Mörvar, naiste lootus“), Prothoe (Othmar Schoeck „Penthesilea“), Senta (Wagneri „Lendav hollandlane“), Abigaille (Verdi „Nabucco“), Ghita (Zemlinsky „Kääbus“), kolmas norn/Gutrune (Wagneri „Jumalate hukk“), Fata Morgana (Prokofjevi „Armastus kolme apelsini vastu“), Isolde (Wagneri „Tristan ja Isolde“), Turandot (Puccini „Turandot“), Brünnhilde (Wagneri „Valküür“), Katerina Izmailova (Šostakovitši „Mtsenski maakonna leedi Macbeth“) ja Elektra (Straussi „Elektra“).

Ta on töötanud selliste dirigentidega nagu Jüri Alperten, Daniel Hoyem Cavazza, José Cura, Olari Elts, Mihhail Gerts, Risto Joost, Neeme Järvi, Paavo Järvi, Tõnu Kaljuste, Eri Klas, Mihkel Kütson, Paul Mägi, Premil Petrovic, David Porcelijn, Daniel Reuss, Gintaras Rinkevicius, Vello Pähn, Lauri Sirp, Bojan Sudjic, Leon Botstein, Tom Woods, Arvo Volmer, Andres Mustonen, Dirk Kaftan, Olari Elts, Rasmus Baumann, Srba Dinić, Sébastien Rouland, Alexander Prior, Lukas Beikircher, Enrico Calesso, Donald Runnicles, Sebastian Weigle, Pietari Inkinen, Thomas Guggeis ja lavastajatega, nagu Stefan Herheim, Hans Nieuwenhuis, Nicola Raab, David Pountney, Marcel Sijm, Dmitry Bertman, Arne Mikk, Neeme Kuningas, Walter Sutcliffe, Ran A. Braun, Roman Hovenbitzer, Andrejs Zagars, Daniel Slater, Pamela Recinella, Rares Zaharia, Paul Esterházy, Enrico Lübbe, Alexandra Szemerédy / Magdolna Parditka, Tobias Kratzer, Giancarlo del Monaco, Johannes Reitmeier, Valentin Schwarz, Claus Guth, Michiel Dijkema ja Peter Konwitschny.

Ta on esinenud Rahvusooper Estonias, Siena teatris, Viini Kammerooperis, Vanemuise teatris, Nargenfestivalil, Birgitta festivalil, Newporti muusika-festivalil, Siena muusikanädalal, Zagrebi muusikabiennaalil, Belgradi muusikafestivalil, Läti Rahvusooperis, Leedu Rahvusooperis, Grazi ooperis, Regensburgi teatris, Grafeneggi festivalil, Bonni teatris, Oldenburgi Riigiteatris, Koblenzi teatris, Berliini Saksa ooperis, Saarbrückeni Riigiteatris, Erfurti teatris, Würzburgi teatris, Frankfurdi ooperis, Bayreuthi festivalil, Amsterdami Concertgebouws ja mitmel pool mujal.

Kriitikud võtsid hästi vastu CD (Oehms Classics), millel Aile Asszonyi laulab ema rolli Dallapiccola ooperis „Vang“. Tegemist on Grazi ooperi ja Grazi Filharmooniaorkestri produktsiooniga, mida dirigeeris Dirk Kaftan. 2022. aasta sügisel andis Naxos DVD/Blu-ray kujul välja Wagneri tetraloogia „Nibelungi sõrmus“ (Deutsche Oper Berlin). Dirigeeris Donald Runnicles, lavastas Stefan Herheim.

Aile Asszonyi valmistub rollidebüüdiks Brünnhildena (Wagneri „Siegfried“ ja „Jumalate hukk“) ja ja värvali naisena (Straussi „Naine ilma varjuta“). Teiste tulevaste rollide seas on Elektra (Straussi „Elektra“), Turandot (Puccini „Turandot“), Isolde (Wagneri „Tristan ja Isolde“) ja Senta (Wagneri „Lendav hollandlane“). Ta esineb Vanemuise teatris, Eesti Riikliku Sümfooniaorkestri ees, Saarbrückeni Riigiteatris, Bonni ooperis ja Frankfurdi ooperis.

MATI TURI on hinnatud ja nõutud tenor nii Eestis kui ka välisteatrite lavadel. Tema repertuaari kuulub rikkalik valik ooperirole ja oratooriumide sooloosi, samuti on ta üles astunud kammerlauljana ning olnud pikka aega

Eesti Filharmoonia Kammerkoori liige. Tema repertuaar hõlmab muusikat barokist eesti nüüdisheliloojate teosteni.

Mati Turi on lõpetanud Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli (praegu Heino Elleri Muusikakool) koorijuhtimise erialal (1988) ning Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Ants Üleoja dirigeerimisklassis (1996).

Ta on täiendanud end laulu alal nii Ervin Kärveti juhendamisel kui ka 2005. aastast alates Jaakko Ryhäneni käe all Soomes. Aastatel 1992–2004 laulis Mati Turi Eesti Filharmoonia Kammerkooris, astudes aktiivselt üles ka solistina.

Mati Turi rahvusvaheline solistikarjäär ooperilauljana hoogustus 2005. aastal Juha rolliga Joonas Kokkoneni ooperis „Viimased kiusatused“ Tampere Ooperis (Soome). Vabakutselise lauljana on ta üles astunud veel Soome Rahvusooperis, Hollandis Enschedes resideerivas Nationale Reisoperas (praegu Nederlandse Reisopera), rahvusooperis Estonia, Vanemuise teatris, Nargen Opera lavastustes jm.

Kammermuusikas on Mati Turi kauaaegne partner olnud pianist Martti Raide, kellega algas koostöö 2007. aastal. Igal hooajal on duo toonud publikuni vähemalt ühe uue laulukava. Peale Eesti on duo esinenud USAs, Kanadas, Venemaal ja Saksamaal.

Mati Turi on pälvinud arvukalt erinevaid preemiaid. 2023. aasta Eesti teatri auhindade galal tunnustati teda muusikaauhinnaga Tristani rolli eest Richard Wagneri ooperis „Tristan ja Isolde“ (Vanemuise teater, esietendus aastal 2022). Samal aastal andis Eesti Interpreetide Liit talle ka „Aasta interpreedi“ tiitli.

TAAVI TAMPUU on eesti laulja (bariton) ja pedagoog. Ta on õppinud laulu erialal Eesti Muusikaakadeemias (Ludmilla Issakova ja Taru Valjakka klass) ja Karlsruhe Kõrgemas Muusikakoolis (Maria Venuti klass). 2004. aastal lõpetas ta Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia magistriõppe ooperilaulu erialal (Nadia Kuremi juhendamisel). Tampuu on täiendanud

Mati Turi © Cärol Liis Metsis

end Christa Ludwigi ja Roland Hermanni meistrkursustel. 2009. aastast õpetab ta Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias ja 2012. aastast Heino Elleri nimelises Tartu Muusikakoolis. Tampuu õpilaste seas on mitmeid meie lavadel tuntud lauljaid, nagu Rasmus Kull, Reigo Tamm, Tamar Nugis, Mehis Tiits, Raiko Raalik.

Taavi Tampuu on alates 2002. aastast teinud vabakutselise solistina kaasa Vanemuise ja Estonia teatri lavastustes, samuti on ta olnud tegev oratooriumi- ja kontserdilauljana (nt Bachi „Jõuluoratorium“, Matteuse ja Johannese passioon, Händeli „Messias“, Schuberti missa G-duur, Tobiase „Joonase lähetamine“). Ta

on esinenud kammerlauljana, klaverisaatjaks sageli Kadri-Ann Sumera. Tampuu repertuaari on kuulunud eesti heliloojate laululoomingut, Schuberti vokaaltsükkel „Ilus möldrineiu“, Mahleri „Poiis võlusarv“ jt teoseid.

Taavi Tampuu on pälvinud eripremia Tiit Kuusiku mälestusvõistlusel (2000) ja esimese koha Hendrik Krummi nimelisel lauljate võistlusel (2005).

Tunnustatud tugevate ja pikaajaliste sidemete loomise eest paljude orkestrite ning nende publikuga, ulatub **JOSEPH SWENSENI** tegevus dirigendina üle kogu Euroopa ja kaugemale, ületades nii geograafilisi kui ka kultuurilisi piire. Kriitikud on teda eriliselt kiitnud romantilise repertuaari — Mahleri, Bruckneri ja Sibeliuse tõlgendamise eest, ent ta on ka muusikaline avastaja, kes julgeb astuda eksperimentaalsemale territooriumile. Tema kavades on tihti kõrvuti 21. sajandi heliloojad ning klassikalise perioodi teosed.

Selle hooaja alguses asus Swensen ametisse Orchestre National de Bordeaux Aquitaine'i muusikajuhina. Ta on Hispaanias asuva Orquesta Ciudad de Granada peaküladirigent ning NFM Leopoldinumi orkestri peaküladirigent. Lisaks kannab ta Šoti Kammerorkestri emeritdirigendi tiitlit. Varem on ta olnud Orchestre de Chambre de Paris' peaküladirigent

ja kunstiline nõustaja (2009–2012) ning BBC Walesi Rahvusorkestri (2000–2003) peaküladirigent. Ooperivaldkonnas on ta tegutsenud Malmö Ooperi peadirigendina (2005–2011), juhatades seal kõrgelt tunnustatud lavastusi. Koos oma orkestritega on ta ulatuslikult tuuritanud Ameerika Ühendriikides, Ühendkuningriigis, Euroopas ja Aasias, esinedes muuhulgas sellistel festivalidel ja kontserdisaalides nagu Tanglewood, Ravinia ja Mostly Mozart New Yorgis, BBC Proms ja Barbican Londonis ning Concertgebouw Amsterdamsis. Samal ajal esineb Joseph Swensen küladirigendina paljude orkestritega. Tema hiljutiste koostööpartnerite hulka kuuluvad Eesti Riiklik Sümfooniaorkester, Queenslandi Sümfooniaorkester, Tenerife Sümfooniaorkester, Turu Filharmooniaorkester ja Orchestre National du Capitole de Toulouse.

Joseph Swensen © Lukasz Rajchert

Enne dirigendikarjääri alustamist 1990. aastate keskel oli Swensen tunnustatud viiulisolist, esinedes erinevate orkestrite ja dirigentidega üle maailma. BMG Classicsi artistina salvestas ta Beethoveni viulikontserdi koos André Prévini ja Kuningliku Filharmooniaga ning Sibeliuse viulikontserdi Jukka-Pekka Saraste ja Soome Radio Sümfooniaorkestriga. Näidates üles erilist huvi *play-direct* kunsti uurimise ja arendamise vastu, on Swensen oluliselt laiendanud selle repertuaari, mängides ja juhatades Brahmsi, Barberi ja Prokofjevi viulikontserte. Rahvusvahelise tunnustuse on pälvinud tema salvestised plaadifirmale Linn Records, millel kõlavad Brahmsi, Mendelssohni ja Prokofjevi kontserdid koos Šoti Kammerorkestriga.

Mitmekülgse muusikuna tegeleb Swensen ka heliloominguga. Viimasel ajal on ta keskendunud Wagnerile ning lõi teose „Sõrmuse odüsseia“ („The Ring Odyssey“) – muusikalise rännaku läbi „Nibelungi sõrmuse“ tsükli sopranile, tenorile ja orkestrile. Teos tuli esiettekandele Toulouse’is 2023. aasta mais ning pälvis nii publiku kui ka kriitikute vaimustunud vastuvõtu.

E · R · S · O
EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

**KONTSERDIPILETI ESITAMISEL
ON MEKK RESTORANIS
SOOMAA TERVITUSJOOK
TOIDU KÕRVALE TASUTA.**

Pakkumine kehtib 2024/25 kontserdihoajal.

RESTORAN JA BAAR

MOODNE EESTI KÖÖGIKUNST

MEKK RESTORAN JA BAAR

Rävala pst 3, 10143 Tallinn, Estonia

www.restoranmekk.ee

EMTA koor © Mattias Kõtsing

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA KOOR on õppekoor, mis on järjepidevalt töötanud aastakümneid. Kollektiivis laulavad peamiselt dirigeerimise ja muusikapedagoogika eriala üliõpilased, kelle seas on ka arvestataval hulgal välistudengeid (Hongkongist, Inglismaalt, Saksamaalt, Lätist, Venemaalt ja mujalt). Koori repertuaar koosneb eesti ja maailma kooriliteratuurist – varajasest gregoriaani laulust ja polüfoonias kaasaegsete autorite uudisteosteni. Viimasel ajal on esitatud näiteks Bachi, Haydni, Mozarti, Monteverdi, Durante'i, Clementsi, Pärdi ja Tormise loomingut. Koor on teinud koostööd mitmete erinevate kollektiividega: Tallinna Kammerorkester, EMTA sümfooniaorkester ning Eesti Filharmoonia Kammerkoor. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia koori on juhatanud Toomas Kapten, Ants Soots, Kuno Areng, Ants Üleoja, Kare Hanken, Robert Cowles, Jaan-Eik Tulve, Toomas Siitan, Dag Nielsen, Jurjen Hempel.

EMTA koor on esinenud Hispaanias, Soomes, Venemaal, Lätis ja erinevates Eesti linnades. 2013/2014 hooajal mälestati Riia kaubanduskeskuse katastroofis hukkunud kontsertidega nii Helsinki Toomkirikus kui ka Tallinna Rootsi-Mihkli ja Metodisti kirikus. 2015. aasta märtsis kanti Soomes Joensuu kirikus koos Joensuu Linnaorkestriga ette Bachi suurteos Johannese passioon. Sama teost kanti Tallinna Kaarli kirikus ette ka 2016. aasta sügisel Hans-Christoph Rademanni juhatusel. 2017. aasta märtsis toimus koos EMTA sinfoniетtaga Dominy Clementsi loeng-ooperi „Der Nordische Baer“ esiettekanne Tartus ning uuesti esitati teost sama aasta oktoobris EMTA SügisFesti raames. Alates 2015. aastast on saanud tavaks, et koordiregeerimise eriala lõpetajad kannavad kontserteksamil ette suurvormi koostöös EMTA koori ja orkestriga. Ette on kantud Haydni „Harmoniemesse“, Mozarti reekviem, fragmendid Tobiase oratooriumist „Joonas“ (Silvia Tobiase redaktsioonis), Vivaldi „Dixit Dominus“ ja „Credo“, Pärdi „Te Deum“ ning Mozarti „Krönungsmesse“.

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA SÜMFOONIAORKESTER (EMTA SO)

on Eesti professionaalsete orkestrantide kasvulava. Orkestrit on juhitanud paljud tuntud Eesti dirigendid nagu Roman Matsov, Vallo Järvi, Peeter Lilje, Eri Klas, Vello Pähn, Paul Mägi, Jüri Alperden, Arvo Volmer, Andres Mustonen, Toomas Kapten, Toomas Vavilov, Risto Joost ja Erki Pehk. Musitseeritud on ka välisdirigentide Michel Tabachniku (Šveits), Jin Wangi (Austria), Colin Mettersi (Inglismaa), Cecilia Rydinger Alini (Rootsi) ja Lutz Köhleri (Saksamaa) käe all.

Ühel hooajal toob orkester publiku ette keskmiselt seitse kava. Korraldatakse koostöökontserte Eesti Riikliku Sümfooniaorkestriga ning Eesti suurima kontserdiagentuuriga Eesti Kontsert. Heaks traditsiooniks on saanud orkestri igakevadised uudisloomingu kontserdid Tallinna Metodisti kirikus.

EMTA SO on saanud tunnustust kontsertreisidel Rootsi, Soome ja Saksamaale. Neljal korral (2002, 2005, 2016 ja 2023) on orkester esinenud Berliinis toimival festivalil Young Euro Classic, kust kahel korral on koju toodud uudisloomingu preemia: 2005. aastal Ülo Kriguli teosega „JenZeits“ ning 2016. aastal Liisa Hirschi teosega „Mechanics of Flying“. 2009. aastal oli EMTA SO Läänemere-äärsete maade muusikaakadeemiade ühenduse (ABAM) orkestriakadeemia baasorkester. 2010. aastal kandis EMTA SO esimesena Eestis ette Krzysztof Penderecki teosed „Concerto grosso“ ja „Ciaccona“ — viimase neist helilooja enda dirigeerimisel. EMTA SO oli baasorkester 2017. aasta noorte laulupeol, 2019. aasta suvel toimunud üldlaulupeo teise päeva kontserdil ja 2023. aasta noorte laulupeol. 2019. aasta septembris esines EMTA SO Arvo Volmeri juhatusel uue EMTA kontserdi- ja teatrimaja pidulikult avakontserdil.

Muuseumikaart -15%!

Vaid muuseumikaardiga saad sa aasta jooksul külastada **piiramatult ja tasuta** 120+ muuseumi ja elamuskeskust üle Eesti!

- koodiga „**ERSO**”
- on muuseumikaart vaid **55.25 €** (täishind 65 €)
- kood kehtib muuseumikaardi ostmiseks ja pikendamiseks, ei kehti kinkekaardile
- **muuseumikaart.ee/osta**

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER (ERSO) on elav ja mitmekülgne orkester, kes püüdleb alati tipptaseme poole. Eesti vanimal ja mainekaimal regulaarselt tegutseval sümfooniaorkestril täitub sel hooajal 98. tegevusaasta. ERSO ajalugu ulatub aastasse 1926 ning sarnaselt paljude omataolistega maailmas on see seotud rahvusliku ringhäälingu sünni ja arenguga. Alates hooajast 2020/2021 on enam kui 100-liikmelise orkestri peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts. Neeme Järvi jätkab koostööd ERSOga eluaegse aupeadirigendina, orkestri kunstiline nõustaja on Paavo Järvi, varasemad peadirigendid on olnud Olav Roots, Paul Karp, Roman Matsov, Neeme Järvi, Peeter Lilje, Leo Krämer, Arvo Volmer, Nikolai Aleksejev ja taas Neeme Järvi.

ERSO on käinud arvukatel turneedel ning osalenud mainekatel rahvusvahelistel muusikafestivalidel. 2023. aasta mais toimus orkestri esimene kontserdireis Suurbritanniasse, kus kahe nädala jooksul anti 11 kontserti. 2022. aastal esineti Olari Eltsi juhatusel Nürnbergis, Münchenis ja Pariisis. 2021. aasta novembri lõpus osalesid ERSO ja Elts Poolas rahvusvahelisel Kesk- ja Ida-Euroopa muusikafestivalil „Eufonie“. 2019. aastal avasid ERSO ja Neeme Järvi Prantsuse Raadio maineka Montpellier’ muusikafestivali ning orkester käis Kesk-Euroopa turneel, kus Neeme Järvi juhatusel esineti Viini Musikvereini kuldses saalis, Linzi Brucknerhausi suures saalis, Praha Rudolfinumi Dvořáki saalis ja Bregenzi Bodensee saalis ning Mihhail Gertsji juhatusel Saksamaal Erlangenis ja Viersenis. Veel on esinetud sellistel maailmalavadel nagu Berliini Konzerthaus, New Yorgi Avery Fisher Hall (praeguse nimetusega David Geffen Hall), Peterburi filharmoonia suur saal ja Maria Teatri kontserdisaal, Kölni filharmoonia, Helsingi Musiikkitalo, Stockholmi Berwaldhallen jt.

ERSO plaadistuste kõrget kvaliteeti on esile tõstetud mainekates klassikalise muusika ajakirjades ning sellega on kaasnenud mitmed tunnustused, millest olulisim on Eesti esimene Grammy (2004, dirigent Paavo Järvi), värskemad aga aasta klassikaalbumi tiitel 2020. aastal Eesti muusikaauhindade jagamisel Elleri sümfooniliste poeemide teise plaadi eest (dirigent Olari Elts) ning kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali aastapreemia ERSO-le ja Olari Eltsile seniste Elleri muusika salvestiste eest. Suurepärase koostöö on ERSO-l selliste mainekate plaadifirmadega nagu Chandos, BIS, Onyx, samuti Ondine, ERP jt.

Lisaks kohalikele raadio- ja telekanalitele on ERSO kontserte üle kandnud Mezzo ja medici.tv ning EBU vahendusel on need jõudnud paljudesse Euroopa raadiojaamadesse. 2020. aastal alustas tegevust ERSO TV (erso.tv), kus saab vaadata kõiki orkestri live-kontserte ning juba toimunud esinemisi.

EESTI RIIKLIK SÜMFOONIAORKESTER

Peadirigent ja kunstiline juht Olari Elts

Eluaegne aupeadirigent Neeme Järvi, **kunstiline nõustaja** Paavo Järvi

Koosseis 22. novembril 2024

I VIIUL

Mari Poll
Madleen Kristen Alasi
Triin Alender
Mariia–Sofiia Dyka
Fred Heinoja
Kätlin Ivask
Nina Kawaguchi
Elle Isabel Lindpere
Kirti–Kai Loorand
Yumiko Almuth Matsuyama
Susanna Saluste
Andrus Tork
Peeter Traksmann
Tarmo Truuväär
Sofiia Yavorska

II VIIUL

Kaido Välja
Mia Kurvits
Angelina Jarošenko
Liisi–Mai Krigul
Triin Krigul
Lisette Lemba
Gabrielé Santockyté
Rebekka Siimer
Katarina Tammemägi
Marlis Timpmann
Maaren Vihermäe
Annelize Vlasenka
Olga Voronova
Helen Västrik

VIOOLA

Rain Vilu
Ali Amishov
Natalia Berestenko
Aleksandr Dubitsa
Anna–Helena Inno
Kaja Kiho
Maria Nesterenko
Juhan Palm–Peipman
Liisi Rusnak
Kristin Tõnisson
Kristiina Välja
Mari Aasa

TŠELLO

Theodor Sink
Ekke Rainer Arndt
Nicolas Concheiro
Eva–Lotta Krigul
Seulki Lee
Niklas Schröder

Margus Uus
Andres Aleksander
Metspalu

KONTRABASS

Mati Lukk
Mika Nikkanen
Imre Eenma
Xiaonan Nie
Indrek Pajus
Miina Roost
Hanna–Ingrid Tominga
Ants Önnis

HARF

Sara Siria D'Amico
Marietta Mark

FLÖÖT

Mihkel Peäske
Aylin Bilge
Otto Nõmm
Reina Mandre

OBOE

Aleksander Hännikäinen
Ainel Turagaliyeva
Heli Ernits
Kirke Pertel

KLARNET

Soo–Young Lee
José Carlos Domínguez
Almela
Taavi Orro
Meelis Vind

FAGOTT

Kristjan Kungla
Gotaute Kanye
Triin Hordo

METSASARV

Ye Pan
Marii–Eliise Lumijõe
Beka Beikrishvili
Ao Liu
Mattias Vihmann
Zhaohang Hu
Artur Reinpõld
Nikita Matsuk
Jürnas Rähni

TROMPET

Mart Kivi
Villeem Süvari
Rauno Rüütelmaa
Karl Reimand

BASS–TROMPET

Vairis Nartišs

TROMBOON

Andres Kontus
Väino Põllu
Andrus Karjel
Johannes Kiik

TUUBA

Madis Vilgats

TIMPANID

Kentaro Yano
Jacob Samuel Steuer

LÖÖKPILLID

Vambola Krigul
Rein Roos
Robert Valdna
Robert Markus Ridbeck

SA ERSO juhataste liige

Kristjan Hallik

Produtsent

Daily Trippel

Orkestri mäenedžer

Marko Metsaru

Partnersuhete ja müügijuht

Signe Vaiknemets

Maine– ja kommunikatsioonijuht

Kärt Ruubel

Toimetaja

Anita Maasalu

Noodikoguhoidja

Mariell Aren

Disainer

Norman Orro

Personalijuht

Piret Veensalu

Pillilao juhataja

Egert Leinsaar

Kammer– ja noorte projektide produtsent

Taavi Orro

Lavameistrid

Jüri Korjus
Kristjan Lume
Heiki Zvorovski

ERSO TÄNAB TOETAJAJD

ERSO
PEASPONSOR

KONTSERDISARJAJDE TOETAJAJD:

NORDIC
CATERING

KOOSTÖÖPARTNERID:

NORDIC
CATERING

Maitseelamuste ja teeninduse tõeline sümfoonia

INFO@NORDICCATERING.EE

+372 655 6698

WWW.NORDICCATERING.EE

KUTSUME KUULAMA

HUNT JA PEETER. Lastekontserdid

N, 28. NOVEMBER KELL 12.30, ESTONIA KONTSERDISAAL

R, 29. NOVEMBER KELL 10.30 JA KELL 18, ESTONIA KONTSERDISAAL

Sergei Prokofjev. Muusikaline muinasjutt „Petja ja hunt“

Ülo Krigul / Maarja Kangro. Muusikaline muinasjutt „Hunt ja Peeter“

MART MÜÜRISEPP jutustaja, ERSO, dirigent MIKK MURDVEE

HIILGAV OBOE. Haydn ja Brahms

N, 12. DETSEMBER KELL 13 (SÜMFOONILINE LÕUNA), ESTONIA KONTSERDISAAL

R, 13. DETSEMBER KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL

Richard Strauss. Süit puhkpillidele B–duur, op. 4

Joseph Haydn. Oboekontsert C–duur, Hob.VIIg:C1

Johannes Brahms. Sümfoonia nr 2 D–duur, op. 73

FRANÇOIS LELEUX oboe, ERSO

ERSO JÕULUKONTSERT

N, 19. DETSEMBER KELL 19, ORU KULTUURISAAL

R, 20. DETSEMBER KELL 19, ESTONIA KONTSERDISAAL

Reynaldo Hahn. Avamäng „Mozart“

Wolfgang Amadeus Mozart. Kontsert flöödile, harfile ja orkestrile C–duur, KV 299/297c

Maurice Ravel. Süit „Minu hane–ema“

Wolfgang Amadeus Mozart. Sümfoonia nr 34 C–duur, KV 338

SUSANNE RULL flööt, LISANNE RULL harf, ERSO, dirigent OLARI ELTS

E · R · · O

Estonia pst 4
10148 Tallinn
tel 6 147 787
erso@erso.ee
www.erso.ee

Kuula ja vaata uuesti!

ERSO.TV